ORIZONTUL CELTIC DIN BAZINUL CARPATIC (SECOLELE IV–II A. CHR.)

Natalia GRIGORJEVSCHI,

studentă, anul III, Facultatea Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 94(364)"-03/01" E-mail: grigorjevschinatalia5@gmail.com

Civilizația La Tène, specifică celei de-a doua epoci a fierului (aproximativ 450-50 a. Chr.), a influențat Europa preromană prin interconectivitate culturală, economică și socială. În bazinul carpatic, orizontul celtic din secolele IV–II a. Chr. reprezintă o expresie regională a acestei civilizații [1, p. 8], caracterizată prin colonizare selectivă, interacțiuni cu populațiile locale și formarea identităților hibride.

Relevanța studierii orizontului celtic din bazinul carpatic constă în contribuția sa la înțelegerea proceselor de colonizare și interacțiune culturală din Europa preromană. Subiectul dat clarifică modul în care comunitățile celtice s-au integrat în peisajul carpatic, influențând configurația culturală a regiunii.

Scopul cercetării este elucidarea procesului de constituire a orizontului celtic în bazinul carpatic în secolele IV-II a. Chr., punând în evidență colonizarea, interacțiunile culturale și identitățile hibride. Obiectivele includ: identificarea etapelor colonizării celtice; analizarea relațiilor dintre coloniști și populațiile indigene; evaluarea rolului mobilității individuale și al comerțului în diseminarea elementelor culturale La Tène; descrierea diversității identităților de grup în contextul sintezei culturale.

Cadrul geografic cuprinde bazinul carpatic, o regiune delimitată de Carpați, Dunăre și Tisa, caracterizată prin resurse naturale, precum sarea și minereurile, care au atras coloniștii. Cronologic, cercetarea se concentrează pe fazele La Tène B1–C1 (380-190 a. Chr.), corespunzând perioadei de expansiune celtică și consolidare a prezenței în regiune [2, p. 235]. Această delimitare temporală permite analiza proceselor de colonizare și interacțiune culturală în contextul evoluțiilor sociale și economice din Europa preromană.

Istoriografia orizontului celtic din bazinul carpatic a evoluat în mai multe etape. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, cercetările s-au axat pe colectarea și catalogarea artefactelor, multe provenind din descoperiri fortuite. Această etapă descriptivă a vizat constituirea colecțiilor muzeale, instituții ca Muzeul din Deva sau Muzeul din Cluj având un rol important în conservarea materialelor celtice. Primele sinteze au stabilit cronologia și distribuția artefactelor, confirmând prezența celtică în regiune. În a doua jumătate a secolului XX, săpăturile sistematice din situri, precum cele de la Moreşti și Sebeș, au furnizat date despre așezări și necropole, accentuând analiza detaliată a materialelor arheologice și elaborarea cronologiilor regionale. Începând cu anii 1970, cercetările s-au orientat spre relațiile

dintre celți și populațiile locale, punând accent pe hibridizarea culturală. În ultimele decenii, metodele interdisciplinare, inclusiv analizele izotopice, au permis studierea mobilității umane și a rețelelor comerciale [3, p. 42], oferind o imagine detaliată asupra diversității regionale a orizontului celtic.

Metodologic, cercetarea utilizează metode istorico-comparative, analitice și sintetice. Metoda istorico-comparativă permite corelarea datelor din bazinul carpatic cu cele din alte regiuni La Tène, identificând similarități și diferențe. Metoda analitică examinează artefactele, siturile și datele izotopice pentru a reconstrui dinamica socială și culturală. Metoda sintetică integrează aceste date într-o imagine coerentă, evidențiind interconexiunile dintre colonizare, comerț și identitate.

Civilizația La Tène s-a extins în bazinul carpatic în a doua jumătate a secolului IV a. Chr., în fazele B1-C1 (380–190 a. Chr.). Colonizarea a fost determinată de suprapopularea regiunilor de origine și de necesitatea accesului la resurse. Coloniștii s-au stabilit de-a lungul râurilor Mureș, Someș și Tisa, zone cu terenuri fertile și resurse naturale. Sursele antice, indică migrațiile ca răspuns la presiuni demografice [4, p. 196]. Procesul a implicat o infiltrare selectivă, coloniștii interacționând cu comunitățile indigene, în special traci și iliri. Evenimentele din Balcani din 280–278 a. Chr. au influențat reorganizarea comunităților, intensificând contactele culturale.

Siturile arheologice, precum Fântânele-Dâmbu Popii, Pișcolt, Ciumești și Morești, documentează prezența celtică prin așezări rurale, necropole și centre de producție. Aceste situri indică o societate stratificată, cu elite războinice și artizani. Necropolele combină incinerația, specifică tradițiilor celtice, cu inhumația locală, sugerând o coexistență culturală. La Pișcolt, mormintele reflectă o sinteză între practicile funerare celtice și indigene [5, p. 49]. Ceramica din Fântânele-Dâmbu Popii combină tehnici celtice, precum roata olarului, cu modele locale, care la fel indică o hibridizare culturală [6, p. 166]. Mormântul de la Ciumești, cu cnemide grecești și un coif decorat, sugerează legături ale elitelor cu spațiul mediteraneean, posibil prin mercenariat [7, p. 42].

Mobilitatea individuală a facilitat diseminarea elementelor La Tène. Analizele izotopice din necropole, precum cea de la Dornach, confirmă deplasările indivizilor din diverse categorii sociale, care au transferat tehnologii și practici [8, p. 497]. Fibulele de schemă tracică din necropola de la Remetea Mare reflectă influențe sud-dunărene, iar spadele decorate cu dragoni de la Aiud indică modele central-europene. Comerțul, bazat pe resurse, precum sarea și minereurile, a integrat bazinul carpatic în rețele paneuropene.

Colonizarea celtică a fost marcată de negocieri sociale și adaptare culturală. Așezările rurale, precum cea de la Morești, și centrele de producție ilustrează integrarea coloniștilor în peisajul local. Practicile agricole și tehnologice, precum utilizarea roții olarului, s-au combinat cu tradițiile indigene, generând forme culturale noi. Necropolele mixte, precum cea de la Pișcolt, documentează coexistența tradițiilor funerare. Influențele mediteraneene, vizibile în artefacte, cum sunt cnemidele de la Ciumești, confirmă rolul bazinului carpatic ca un centru în rețelele culturale. Identita-

tea La Tène a integrat selectiv elemente materiale și simbolice, rezultând comunități hibride.

În concluzie, orizontul celtic din bazinul carpatic reflectă un proces de colonizare selectivă, interacțiuni culturale și mobilitate individuală. Regiunea a funcționat ca un punct strategic în rețelele culturale paneuropene, integrând influențe celtice, indigene și mediteraneene. Cercetarea clarifică mecanismele de hibridizare culturală, evidențiind adaptabilitatea comunităților și diversitatea identităților regionale.

Referințe:

1. COLLIS, J**.** *The Celts: Origins, Myths and Inventions*. Stroud: Tempus, 2003. 256 p.
2. RUSTOIU, A**.** *Some Questions Regarding the Chronology of La Tène Cemeteries from Transylvania*. În: *Iron Age Chronology in the Carpathian Basin*. Târgu Mureș: Editura Mega, 2016, pp. 235–265.
3. RUSTOIU, A. A Journey to Mediterranean. Peregrinations of a Celtic Warrior from Transylvania. În: *Studia Universitatis "Babeş-Bolyai", Historia*, seria *specială Focusing on Iron Age Elites,* 2006, vol. 51, nr. 1, pp. 42–85.
4. TITUS Livius**.** *Ab Urbe Condita*. București: Editura Minerva, 1976. 320 p.
5. NÉMETI, I**.** *Necropola Latène de la Pişcolt, jud. Satu Mare. I–IV*. În: *Thraco-Dacica*, 1988–1993, vol. 9–14, pp. 49–129.
6. RUSTOIU, A**.** *East Meets West... The Stamped Pottery from the La Tène cemetery at Fântânele–Dealul Popii*. În: *Celtic Art in Europe: Making Connections*, 2014, pp. 169–182.
7. RUSTOIU, A**.** *Indigenous and colonist communities in the eastern Carpathian Basin*. În: *Fingerprinting the Iron Age*. Oxford: Oxbow, 2014, pp. 154–168.
8. SCHEERES, M**.**, et al. *'Celtic migrations': fact or fiction?*. În: *American Journal of Physical Anthropology*, 2014, vol. 155, nr. 4, pp. 496–512.

Recomandat
Mihail BĂȚ, *dr., conf. univ.*